

УДК 631.1:631.3:6

*В. В. Іванишин,
к. е. н., доцент, Миколаївський державний аграрний університет*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ТЕХНІКИ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються організаційно-економічні аспекти побудови та функціонування ринку сільськогосподарської техніки в Україні в контексті заходів підвищення його ефективності. Досліджено елементи інфраструктури ринку техніки та запропоновано напрями удосконалення їх роботи.

In the article the organizational-economic aspects of construction and functioning of market of agricultural technique in Ukraine in the context of measures of rise of his efficiency are considered. The elements of infrastructure of market of technique are explored and directions of improvement of their work are offered.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відомо, що головними операторами ринку техніки є, з одного боку, виробники сільськогосподарських машин і обладнання, а з другого боку — споживачі цієї техніки. Це основні контрагенти пропозиції і попиту. До учасників ринку техніки також відносяться машинобудівні заводи і підприємства, що виробляють окремі види технічних засобів, запасні частини, а також відповідні науково-дослідні, проектно-конструкторські й експериментально-дослідницькі організації, машиновипробувальні станції, постачальницькі та ремонтно-обслуговуючі підприємства. Іншими учасниками ринку техніки є сільськогосподарські виробничі кооперативи, господарські товариства, приватні підприємства, фермерські господарства, державні підприємства, особисті селянські господарства, інші виробники сільськогосподарської продукції, машинно-технологічні станції, орендні підприємства тощо.

Через взаємну віддаленість, обмежену можливість машинобудівних заводів безпосередньо підтримувати роботоздатність своєї продукції під час її експлуатації у споживачів відсутній прямий зв'язок між обома операторами ринку техніки. Це викликає потребу формування ринкової сервісної інфраструктури. Вона має забезпечувати доставку машин і обладнання до споживачів, забезпечувати передпродажну підготовку і підтримання роботоздатності проданих технічних засобів протягом усього періоду їх використання. Відповідно заходи з розвитку такої інфраструктури обґрунтовано можуть вважатися такими, що зумовлюють актуальність даної проблематики.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемами ефективного функціонування інфраструктури ринку технічних засобів в Україні займається відносно невелике коло науковців. Це Г.М. Підлісецький, Я.К. Білосусько та М.І. Герун з Національного нау-

кового центру "Інститут аграрної економіки"; М.І. Грицишин та І.П. Масло з Національного наукового центру "Інститут механізації та електрифікації сільського господарства" та деякі інші вчені — Г.В. Климик, С.В. Петрик, В.І. Савченко, В.М. Шандра. Тому моментів, які недостатньо досліджені і відповідно потребують додаткового вивчення, нараховується ще чимало, зокрема це більш ґрунтовний аналіз та розробка пропозицій щодо дій тих чи інших операторів такого ринку.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою даної статті є аналіз ситуації на ринку сільськогосподарської техніки України, виявлення проблемних питань у функціонуванні його інфраструктури та визначення напрямів їх вирішення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Успішне функціонування ринку сільськогосподарської техніки можливе лише тоді, коли заводи-виробники-продавці на ринку техніки будуть реалізовувати свою продукцію лише через ті посередницькі підприємства, які зможуть взяти на себе, разом з виробником, зобов'язання не лише реалізувати технічні засоби, а й забезпечити їх технічне обслуговування протягом усього терміну експлуатації. Такий підхід до торгівлі технічними засобами підвищує попит на продукцію таких заводів, робить його виробити більш конкурентоздатними на ринку, а покупцю дає впевненість у тому, що його витрати через несвоєчасне технічне обслуговування будуть мінімальними.

В економічно розвинутих країнах Заходу з високим рівнем розвитку машинобудування для агропромислового комплексу в процесі конкурентної боротьби між фірмами-виробниками сільськогосподарської техніки поступово закріпився принцип, що відповідальність за роботоздатність техніки протягом усього періоду експлуатації бере на себе її виробник. За цим принципом у світі діють близько 90% виробників сільськогосподарських технічних засобів. Закріпленню цього принципу сприяло і те, що у багатьох країнах з розвинутим сільськогосподарським машинобудуванням були прийняті законодавчі акти, за якими виробникам техніки забороняється продаж своєї продукції без організації технічного обслуговування. Внаслідок віддаленості виробників технічних засобів від їх споживачів тісний зв'язок

між ними після купівлі-продажу машини стає дуже проблематичним. Цей недолік усувається після створення мережі дилерських фірмових або незалежних підприємств.

На нинішньому етапі розвитку науково-технічного прогресу тяжко уявити ефективне функціонування і прогрес ринку техніки, технічних і технологічних послуг без кваліфікованих маркетингових досліджень. Зараз практично кожне підприємство, яке виготовляє технічні засоби або надає технічні й технологічні послуги, створило і розвиває маркетингову службу. В ідеалі кваліфікована маркетингова служба підприємства має завдання забезпечити управління рухом товарів і послуг від виробника до споживача або користувача, визначати та аналізувати стан, структуру і місткості ринку в динаміці, визначати місце свого підприємства і підприємств-конкурентів на ринку, планувати та організовувати виробничу, збутову та фінансову діяльність підприємства, аналізувати та удосконалювати цінову складову фінансово-економічної діяльності підприємства, організовувати і здійснювати рекламу власних виробів.

У завдання досліджень, які проводить маркетингова служба підприємства, входять також аналіз і оцінка власних витрат на виробництво, цін і витрат у конкурентів, розробка власної політики цін з урахуванням кон'юнктури ринку, залежно від еластичності попиту, організація нових каналів реалізації своїх виробів. Маркетингова служба має вивчати потреби споживачів у нових технічних засобах і претензії до тих, які їм пропонує ринок і, власне, підприємство, брати активну участь у розробці пропозицій щодо розширення номенклатури, підвищення техніко-економічних параметрів поліпшення якості та надійності технічних засобів і послуг, що виробляються або надаються підприємствам, з обсягів продажу, раціоналізації витрат, збільшення прибутку.

В Україні маркетингова діяльність тільки розвивається і все це не досягло того рівня, який би забезпечив здійснення перелічених вимог. Виробники сільськогосподарської техніки, агротехсервісні та технічні обслуговуючі підприємства України недооцінюють або їх керівники не зовсім розуміють значення і завдання служби маркетингу. Тому ефективність їх роботи дуже низька, а основні їх функції обмежуються, як правило, лише реалізацією технічних засобів, послуг і меншою мірою — рекламою своєї продукції.

Ще одним з важливих напрямів діяльності інфраструктури ринку є його моніторинг та забезпечення потенційних покупців технічних засобів всебічною інформацією про наявність і номенклатуру технічних засобів і запасних частин, техніко-економічні параметри машин, адреси і телефони, а також адреси для електронних засобів зв'язку, ціни, умови придбання та технічного обслуговування.

На жаль, в Україні як повноцінного моніторингу, так і такого банку даних, створеного за його результатами, все ще не існує, хоча потреба в ньому є і з кожним роком зростає. Сільськогосподарські товаровиробники відомості про необхідні їм технічні засоби, які вони бажають придбати, як правило, отримують з різних джерел на паперових носіях. Це прайслисти заводів виробників, різного роду торговельних посередників, лізингових компаній тощо. Така інформація важко доступна, обмежена тиражем, далеко не повна, часто багато в чому суперечлива. На її пошук і уточнення витрачається багато часу, але й після всіх цих пошуків споживач не має впевненості в своєму виборі: чи купує він машину за нормальну ціну, чи задовольнить його її техніко-економічна характеристика.

Слід зауважити, що у державних владних структурах до цього часу недооцінюється значення створення такого банку інформації. Тому і спроба Міністерства аграрної політики України зібрати, систематизувати та довести її до сільськогосподарського товаровиробника у 2000—2007 роках була малоефективною через недостатнє фінансування цього заходу. В ці роки Департамент технічного забезпечення Міністерства готував і видавав брошуру "Моніторинг ринку сільськогосподарської техніки та запасних частин" з інформацією про найменування і марки машин, запасних частин, деякі види нафтопродуктів, про продавців та лізингові компанії. Але і ця інформація була далеко не повна. Тут зовсім не йшлося про техніко-економічні параметри машин, не завжди наводилися дані про виробника, його адресу і телефон. Перелік машин і обладнання був досить обмеженим, а сама брошура видавалася незначним тиражем і шансів попасти до споживачів технічних засобів у неї було мало. Але хоча інформація, що була розміщена у брошурі, була і неповною, все ж вона була корисною для споживачів технічних засобів. Після 2007 року ця брошура, через припинення фінансування, не видається і моніторинг ринку техніки практично не ведеться.

Певною мірою інформаційно-маркетингова прогалина українського ринку техніки, яка дає можливість сільськогосподарським товаровиробникам ознайомитись з новою сучасною сільськогосподарською технікою, заповнюється останніми роками при проведенні такого заходу, як "День поля". Його організаторами стали Міністерство аграрної політики України, Міністерство промислової політики України, Національна академія аграрних наук України, УкрНДУПВТ ім. Л.Погорілого, фірми "Амако", "Агро-Союз", Райз, КУНН, "Технолог", Агротехцентр та інші. "Дні поля" проводяться в різних регіонах України і мають на меті ознайомити виробників аграрної продукції із сучасними зразками нової сільськогосподарської техніки. На подібних демонстраціях техніку показують під час виконання таких польових робіт, як обробіток ґрунту, сівба, догляд за посівами, збирання урожаю. При проведенні цих заходів сільські товаровиробники мають можливість укласти з фірмами угоди на купівлю і постачання необхідних технічних засобів. Під час проведення "Днів поля" їх організатори на так званих "Круглих столах" ознайомлюють учасників із залученням спеціалістів і науковців з прогресивними технологіями виробництва сільськогосподарської продукції, дають рекомендації з їх освоєння, наводять приклади ефективного застосування. Для участі у "Днях поля" запрошуються керівники і спеціалісти сільськогосподарських підприємств, головних агропромислових управлінь облдержадміністрацій, районних управлінь, техсервісних та машинно-технологічних обслуговуючих підприємств, заводів-виробників технічних засобів для АПК.

В останні роки набуває поширення ще один дієвий суб'єкт інфраструктури внутрішнього ринку техніки для агропромислового комплексу. Це постійно діючі виставково-торговельні центри, що створюються у регіонах України. Такі центри створені й діють на базі ВАТ "Одесасільмаш", ВАТ "Червона Зірка", ВАТ "Львів-агрореммашпроект". Планується створення виставково-торговельного центру на ВАТ "Херсонські комбайни". Діяльність цих центрів досить ефективна, але їх створення потребує значних інвестицій на виготовлення технічних засобів, облаштування територій і приміщень для їх демонстрації, чого в нинішніх умовах машинобудівні підприємства не в змозі собі дозволити.

Слід зауважити, що попри свою ефективність, такі інформаційно-маркетингові заходи як проведення "Днів поля" і створення ви-

ставково-торговельних центрів, мають обмежену сферу діяльності через свою віддаленість від широкого загалу споживачів сільськогосподарської техніки. Більш дієвим заходом має бути створення системи моніторингу і інформаційного банку даних про машинобудівні підприємства, що виготовляють технічні засоби для агропромислового комплексу, номенклатуру їх продукції, її техніко-економічні параметри, ціни, умови продажу, адреси і телефони заводів. Доцільно включити до такого банку даних і інформацію про зарубіжну техніку, яка імпортується в Україну, про лізингові компанії, торговельно-посередницькі підприємства, нафтопродукти, технічні центри та дилерські підприємства заводів-виробників, агротехсервісні та машинно-технологічні обслуговуючі підприємства, номенклатуру їх послуг та умови їх надання.

При належному фінансуванні така система моніторингу інформації може бути створена при Департаменті інженерно-технічного забезпечення Міністерства аграрної політики України або в структурі Державного департаменту тракторного і сільськогосподарського машинобудування Міністерства промислової політики України. Такий банк даних має бути забезпечений зручною пошуковою системою, доступною для користувачів мережі Internet. Всі інформаційні послуги мають бути легкодоступні як для виробників та постачальників (торговельно-обслуговуючих посередників), так і покупців технічних засобів, надавати можливість електронного зв'язку між ними, причому всім контрагентам безоплатно. Для створення і ефективного функціонування такої системи та поліпшення інформаційної складової ринку сільськогосподарської техніки доцільно в складі інженерної служби головних агропромислових управлінь облдержадміністрацій і в районних управліннях мати відповідні посадові одиниці, оснастити їх необхідним комп'ютерним обладнанням для виконання функцій моніторингу ринку техніки й поповнення банку даних.

Створення і функціонування такого банку даних в безперервному режимі дозволить сільськогосподарським товаровиробникам отримувати необхідну інформацію для безпосереднього зв'язку з виробниками потрібних їм технічних засобів, зменшити свої витрати на їх придбання, скоротити до мінімуму шлях готової продукції від виробника до споживача, сприятиме розвитку ринку техніки для агро-

промислового комплексу.

Не можна сказати, що на проблеми моніторингу ринку сільськогосподарської техніки і створення потужного банку даних не звертається увага урядових структур. Про необхідність удосконалення інформаційного забезпечення споживачів сільськогосподарської техніки наголошується в статті "Основні завдання системи інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу" Закону України "Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України". Зокрема, в статті 2 вказується, що однією зі сфер дії Закону є "науково-технічне та інформаційне обслуговування суб'єктів системи інженерно-технічного обслуговування".

У статті 3 знаходимо, що одним з основних завдань системи є "забезпечення виробників сільськогосподарської продукції достовірною інформацією про споживчі властивості машин та обладнання", а в статті 9 вказується, що одним з повноважень спеціального уповноваженого органу виконавчої влади з інженерно-технічного забезпечення є забезпечення створення і розвитку єдиного інформаційного простору в системі інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу. Стаття 23 повністю присвячена інформаційному забезпеченню.

Інформаційне обслуговування системи інженерно-технічного забезпечення організовує уповноважений центральний орган виконавчої влади з інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу шляхом:

— формування єдиного інформаційного простору з власними засобами інформатизації, створення інформаційно-консультативних та дорадчих служб з базами даних про технічні засоби для агропромислового комплексу, запасні частини й агрегати до них, про їх виробників, технологічну належність, технічну, екологічну, економічну та інші характеристики, ціну;

— поширення об'єктивної інформації щодо реклами нових технічних засобів, технологій, ефективних форм технологічного та технічного сервісу, з використанням засобів масової інформації, організації ярмарок, виставок та інших форм пропаганди;

— випуску каталогів нових технічних засобів для агропромислового комплексу, рекомендацій з їх використання, впровадження інноваційних технологій виробництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції.

Вирішення визначених Законом завдань конкретизовано у Державній цільовій програмі "Реалізації технічної політики в агропромисловому комплексі на період до 2011 року". Програмою передбачається розвиток інформаційних систем моніторингу агоресурсів та проведення системного моніторингу стану технічного забезпечення аграрного сектора та ринку матеріально-технічних і енергетичних ресурсів, розроблення нормативно-правових актів з питань їх функціонування. Шляхом досягнення поставленої мети та розв'язання цих завдань визначено проведення системного моніторингу стану технічного забезпечення агропромислового комплексу та ринків матеріально-технічних ресурсів, створення та підтримання інформаційних баз даних про технології виробництва продукції, їх технічне забезпечення та ринки матеріально-технічних і енергетичних ресурсів.

ВИСНОВКИ

Інфраструктура ринку техніки є загальною основою для здійснення обмінних процесів, контактування, взаємодії між головними його контрагентами, тобто покупцями і продавцями. До інфраструктури ринку техніки відносяться фірмові технічні центри, дилерсько-сервісні підприємства заводів-виробників або незалежні приватні підприємства, що діють на основі договорів із заводами-виробниками, фірмові магазини з реалізації технічних засобів і запасних частин до них, машинно-технологічних формувань з надання виробничих послуг, прокатних пунктів, підприємств, які надають технічні засоби в оренду, агротехсервісні підприємства, дистриб'ютори виробників техніки. До інфраструктури ринку сільськогосподарської техніки відносяться також лізингові компанії, банки та інші фінансово-кредитні структури, які надають техніку у користування споживачам за лізинговими угодами, приватні підприємці, які постачають та обслуговують технічні засоби, ярмарки, аукціони, виставки, торгові доми. Основне призначення цих підрозділів інфраструктури ринку техніки полягає в забезпеченні високої концентрації попиту та пропозиції. Важливим елементом інфраструктури ринку техніки є також інформаційно-маркетингове обслуговування.

Література:

1. Погорілий Л.В. Сучасні проблеми землеробської механіки і машинознавства при створенні сільськогосподарської техніки но-

вого покоління/ Л.В. Погорілий // Техніка АПК. — 2003. — № 11. — С. 4—7.

2. Про затвердження Державної цільової програми реалізації технічної політики в агропромисловому комплексі на період до 2011 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>. — (Нормативний документ Кабінету Міністрів України. Постанова).

3. Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://yurist-online.com/zakoni>. — (Нормативний документ Верховної Ради України. Закон).

4. Савченко В. Українському селу надійну техніку / В. Савченко // Науково-технічний журнал "Техніка АПК". — 2006. — № 5. — С. 8—9.

5. Тивоненко І.Г. Проблеми використання машинно-тракторного парку в умовах формування ринкових відносин. — К., 1998. — 316 с.

6. Шандра В. Стратегічні напрями розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу / В. Шандра // Науково-технічний журнал "Техніка АПК". — 2006. — № 5. — С. 6—7.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2011 р.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
ІНВЕСТИЦІЇ.
ПРАКТИКА
ТА ДОСВІД

ЖУРНАЛ
ВИХОДИТЬ
24 РАЗИ НА РІК

Через редакцію
передплата проводиться
з будь-якого місяця!

Передплатний
індекс: 23892

Свідоцтво
КВ № 12178-1062 ПР
від 11. 01. 2007 року

www.investplan.com.ua

Журнал включено до переліку наукових фахових
видань України, в яких можуть публікуватися
результати дисертаційних робіт на здобуття
наукових ступенів доктора і кандидата наук з

ЕКОНОМІКИ

ЗАСНОВНИКИ:

- Рада по вивченню продуктивних сил України
Національної академії наук України,
- ТОВ "ДКС Центр"

буль. Дорогожичська, 18, к. 29
(044) 458 10 73, 537 14 33, 223 26 28
e-mail: dks@kiev.rel.com
economy_2008@ukr.net